

PREFACI

El llibre que teniu entre les mans aspirava, quan fou publicat per primer cop, a cobrir un buit. L'episodi que havia acabat amb la dramàtica caiguda de Barcelona l'11 de setembre de 1714, l'heròica resistència dels catalans en defensa de les seves llibertats i la definitiva instauració del règim uniformista borbònic havien merescut, fins a aquella data, una gran quantitat d'evocacions patriòtiques, fins esdevenir un mite romàntic. Mancava, però, un treball modern, seriós i ben documentat. Santiago Albertí afrontà el repte en solitari i ho féu, a més, amb un estil narratiu àgil i amè, gairebé periodístic, com si hagués estat testimoni directe dels fets. Basà el seu estudi en les *Narraciones históricas desde el año 1700 hasta el año 1725*, de Francesc de Castellví i Obando, un personatge suggestiu, aristòcrata montblanquí, capità de la Coronela —la milícia gremial barcelonina sobre la que recaigué el pes principal de la resistència— i historiador compromès des del seu exili a Viena. Albertí, a més, acompanyà l'obra de dos extensos i treballats annexs: un, sobre els moviments de tropes de la guarnició de Barcelona; l'altre, amb la relació completa de caps i oficials barcelonins, amb esment de la sort que corregeren. L'obra es completà amb un plec final de cartografia, obra de Francesc Massó, destinada a facilitar la comprensió de les incidències bèl·liques més importants.

El resultat fou un llibre avançat al seu temps, impropri de les tristes circumstàncies que vivia el país, ja que Albertí publicà *L'Onze de Setembre* el juliol de 1964, en plena dictadura franquista, i la censura imperant a l'època no ho posà fàcil. Santiago Albertí, a través del seu representant a Madrid, Bernardo Crespo, batallà durant mesos per obtenir l'autorització de l'anomenada *Sección de Orientación Bibliográfica*, dependent de la

Dirección General de Información, adscrita al *Ministerio de Información y Turismo*, del que n'era titular Manuel Fraga Iribarne. El 15 d'abril de 1964 el director general de l'esmentada Direcció General notificà l'autorització provisional de publicació de l'obra, amb el número de registre 1186-64, sempre que fossin suprimits uns quants paràgrafs assenyalats en una desena de pàgines. Fetes les correccions, el 6 de juliol del mateix any fou cursada l'autorització, condicionada encara a la presentació d'un pròleg on s'expliqués *por qué luchaban los catalanes y el alcance y significación de los Fueros de Cataluña*. Com que el llibre ja era imprès, el pròleg fou col·locat a la solapa de la sobrecoberta. Es tracta d'un text feixuc, en contraposició a l'estil àgil del llibre, que acaba amb una declaració d'objectivitat: *L'autor ha preferit limitar-se a l'exposició dels fets i a relacionar-los dins un quadre objectiu. Els judicis han estat deixats, en la mesura del possible, al criteri del lector. En tot cas, aquest trobarà en l'obra prou de material significatiu perquè la pròpia opinió reposi sobre bases segures*.

Finalment, el 5 d'agost de 1964, després d'haver rebut i revisat tres exemplars impresos del llibre, la *Dirección General de Información* comunicà que havia “*resuelto autorizar definitivamente la publicación, circulación y venta de “L'Onze de Setembre”*”. L'expedient 1186-64 era per fi arxivat, amb l'imprescindible segell d'*autorización* estampat a la coberta. El llibre podria ser distribuït abans de la data assenyalada: l'11 de setembre. Algunes llibreries, com *El Clau*, en farien una gran promoció, amb aparadors dedicats gairebé en exclusiva a *L'Onze de Setembre*. Una acció que —com esmenten David Ballester, Manel Risques i Jaume Sobrequés en el seu llibre *El triomf de la memòria* (2002)— no passà desapercibuda a l'autoritat governativa. Però ja havien fet tard. Evidentment, els encarregats de la *Sección de Orientación Bibliográfica* no havien copsat el significat polític de l'episodi i l'havien pres per un simple relat històric, inscrit purament en una lluita successòria per la corona espanyola, de manera que no posaren més dificultats que les habituals.

El 1964, però, es commemorava el 250è aniversari de la caiguda de Barcelona i la publicació del llibre de Santiago Albertí no era casual. Albertí

formava part —juntament amb Josep Benet, Jordi Carbonell, Joan Raventós, Joan Colomines, Joan Cornudella, Joan Ballester, Heribert Barrera i Anton Cañellas, entre altres— d'un comitè clandestí per a l'organització d'una jornada de lluita. L'èxit de la convocatòria agafà desprevinguda la policia, que féu nombroses càrregues i practicà diverses detencions als carrers del voltant d'on s'havia alçat el monument a Rafael Casanova, la confluència del carrer d'Ali Bei i la Ronda de Sant Pere, és a dir, exactament el mateix indret on seria restituït dotze anys després. Els convocants avaluaren en 4.000 el nombre de manifestants, encara que la policia donaria la xifra poc creïble de 200, en el que fou la primera gran manifestació del catalanisme polític des de 1939.

En anys posteriors, la policia, ja previnguda, organitzà amplis desplegaments que avortaren tota possibilitat de grans concentracions, però la data s'anà consolidant com un referent de la lluita antifranquista, alhora que s'estenia a sectors marxistes i obreristes, allunyats fins aleshores del catalanisme. El 1976, mort ja el dictador, la commemoració de la Diada Nacional, organitzada per l'Assemblea de Catalunya, aplegà unes cent mil persones, tot i la prohibició governativa que obligà a canviar precipitadament el lloc de convocatòria, del parc de la Ciutadella de Barcelona a la plaça de Catalunya de Sant Boi de Llobregat. Era el preludi de la més gran manifestació produïda mai a Catalunya —recordada com la del *milió*, sense voler entrar en valoracions quantitatives reals—, amb motiu de la Diada de 1977. Entre una i altra commemoració, el juliol de 1977, Santiago Albertí tingué l'encert de fer una segona edició de *L'Onze de Setembre* que, com la primera, fou un èxit de vendes.

El llibre d'Albertí, doncs, ha seguit el ritme imposat pels esdeveniments i és ara, l'any en què es commemora el 300 aniversari del primer setge borbònic de la ciutat de Barcelona (1706), saldat amb un èxit esclatant dels barcelonins, quan treiem, per fi, una nova edició.

Es tracta d'una edició ben particular, 42 anys després de la primera i 29 després de la segona. Santiago Albertí, a més, morí el 1996 i, per tant, no ha pogut dirigir la feina. Els que ho hem fet, però, hem volgut mantenir-nos fidels a l'original. El text no ha sofert cap modificació significativa,

fora de les lògiques correccions dels errors tipogràfics i d'alguns anacronismes. D'aquesta manera, hem concentrat tot l'esforç en la renovació gràfica, a donar una imatge actualitzada del que entenem ja com un clàssic, continuador de les obres de Francesc de Castellví i Salvador Sanpere i Miquel; precursor dels nombrosos i excel·lents treballs publicats en dates més recents.

Els mapes, col·locats al final del llibre en les primeres edicions, han estat situats allà on pertoca al llarg del text i, ahora, n'hem afegit de nous. Finalment, hem elaborat una aproximació al traçat urbà de la Barcelona de principis del segle XVIII que, juntament amb els plànols de l'assalt final de l'11 de setembre de 1714, trobareu en un plec separat, a tot color, per facilitar-ne la consulta.

RÒMUL BROTONS I SEGARRA